

УДК 341.71

Єр'оміна Катерина Сергіївна

студентка міжнародно-правового факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Еремина Екатерина Сергеевна

студентка міжнародно-правового факультета

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Yeriomina Kateryna

Student of International Faculty of the

Yaroslav Mudryi National Law University

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ІМУНІТЕТ: ПРИВІЛЕЙ ЧИ БЕЗКАРНІСТЬ?

ДИПЛОМАТИЧЕСКИЙ ИММУНИТЕТ: ПРИВИЛЕГИЯ ИЛИ

БЕЗНАКАЗАННОСТЬ?

DIPLOMATIC IMMUNITY: PRIVILEGE OR IMPUNITY?

Анотація. Ця стаття присвячена дослідженню питання дипломатичного імунітету. Особлива увага приділяється аналізу спірних тверджень науковців стосовно абсолютного характеру дипломатичного імунітету. У статті розкрито особливості можливості притягнення дипломатичного представника до відповідальності. Висвітлено та досліджено питання неправомірного використання дипломатами наданих їм прав та привілеїв з наведенням численних прикладів.

Ключові слова: дипломат, дипломатичний імунітет, посольство, відповідальність за злочин, акредитуєчи держава.

Аннотация. Эта статья посвящена исследованию вопроса дипломатического иммунитета. Особое внимание уделяется анализу спорных утверждений ученых относительно абсолютного характера

дипломатического иммунитета. В статье раскрыты особенности возможности привлечения дипломатического представителя к ответственности. Освещены и исследованы вопросы неправомерного использования дипломатами предоставленных им прав и привилегий с указанием многочисленных примеров.

Ключевые слова: дипломат, дипломатический иммунитет, посольство, ответственность за преступление при аккредитации государство.

Summary. This article is devoted to the study of the issue of diplomatic immunity. Particular attention is paid to the analysis of controversial statements by scholars regarding the absolute nature of diplomatic immunity. The article reveals the features of the possibility of bringing a diplomatic representative to responsibility. The issue of the misuse of diplomats' rights and privileges granted to them by diplomats with numerous examples is highlighted and investigated.

Key words: diplomat, diplomatic immunity, embassy, responsibility for crime, accrediting state.

Постановка проблеми. Посольства інших держав, говорячи максимально чесно та об'єктивно, знаходячись поза юрисдикцією місцевої влади, часто зловживають наданими їм імунітетами та привілеями. Це нерідко знаходить свій вияв, зокрема, у порушенні правил дорожнього руху, незаконному володінні та зберіганні вогнепальної зброї, при цьому без загрози бути арештованими. Більше того, вони не обтяжені сплатою податків та зборів у країні перебування, їхні речі не перевіряють на митних контролях.

Основні питання статті. Відтак, зважаючи на актуальність відповідної проблематики, статтю присвячено ретельному дослідженню таких питань: «Чи можна вважати обсяг прав та привілеїв представників дипломатичного корпусу значно ширшими, ніж у громадян держави

перебування?», «Що розуміється під поняттям абсолютності імунітету дипломата?» та «Чи може держава позбавити свого дипломата імунітету в разі вчинення ним злочину?»»

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи дану тему, я насамперед, вважала за необхідне детально проаналізувати літературу та наукові роботи Л. Г. Фалалєєвої, В. В. Мараховського, Б. І. Гуменюка, В. М. Репецького, К. К. Сандровського, Д. Б. Левіна. Варто зазначити, що окремі моменти використаної теми, які слугували невід'ємним доповненням до аналізу цього складного питання були визначені у працях таких видатних науковців, як І. П. Бліщенко, Ю. Г. Дьомін, В. Н. Дурденевський, А. В. Кравець, Н. М. Мінасян, Л. А. Моджорян та В. А. Романов.

Виклад основного матеріалу. Тож, перш ніж відповісти на головні запитання, поставлені у статті, необхідно згадати минулі часи. Так, відомим є той факт, що у давнину взагалі не існувало таких понять, як «загальноприйнятий дипломатичний протокол», «статус посла», «дипломатична юрисдикція», адже вони, не набувши закріплення в жодному міжнародному договорі, регулювалися лише звичаєвим правом, згідно з яким повноважний представник іншої держави мав певну недоторканність, яку нерідко використовував на власну користь [1, с. 119]. Яскравим прикладом може слугувати випадок з перськими послами, які, за наказом царя Дарія, прибули в Грецію, зарозуміло й зухвало, називаючи себе вищими від простого люду, витребували в еллінів «землі й води», тобто повної та беззастережної капітуляції, за що згодом і поплатилися життям.

Суперечки стосовно старшинства послів і почесних місць мали місце від самого початку провадження міждержавних дипломатичних зносин й опосередковувалися намаганнями країн встановити спеціальний статус для їхніх представників та посланників [2, с. 45]. Так, на конференції в голландському Рейсвейку у 1697 році, де європейські держави докладали

чимало зусиль аби покласти край дев'ятирічній війні між Францією та коаліцією її противників, відбувалися постійні спори та запеклі дебати про те, «кому і як сидіти». Після чого, послы дійшли до компромісу: усі учасники переговорів стояли.

Якою б абсурдною не здавалася ця ситуація, та все ж вона була остаточно вирішена тільки після падіння наполеонівської Франції, а саме на Віденському конгресі 1815 року, розділивши всіх дипломатичних представників на чотири класи. Так, з'явилося чітке розмежування між послами, яких спочатку могли призначати лише Велика Британія, Росія, Австрія, Франція та Пруссія, папськими нунціями, посланниками, міністрами-резидентами і постійними повіреними в справах із наділенням кожного з них відповідним обсягом прав та почесних привілеїв. На цьому вирішення даної проблеми не закінчилося. На сьогодні звичаєві норми у відповідній сфері найбільш повно кодифіковано Віденською конвенцією про дипломатичні зносини, яка була прийнята 18 квітня 1961 р. на конференції ООН більшістю в 72 голоси за однієї держави, що утрималась (Туніс), та жодної «проти» [3, с. 267]. Так, у ній структуровано та чітко регламентовано основні питання дипломатичних зносин, привілеїв та імунітетів, що, без сумніву, слугувало покращенню умов діяльності дипломатів, дипломатичних представництв, за допомогою яких здійснюється більшість повсякденних міждержавних зносин. Та, все ж таки, вважаю за необхідне приділити основну увагу питанню дипломатичного імунітету від кримінальної юрисдикції, що має абсолютний характер і поширюється навіть на ті випадки, коли наявне очевидне зловживання імунітетом. Підтвердилося це положення і Міжнародним судом ООН в рішенні по справі про дипломатичний та консульський персонал США в Тегерані. У той же час, Суд наголосив, що вилучення із кримінальної юрисдикції не допускає безкарності: "Дипломатичне право само передбачає

необхідні заходи захисту і покарання за протиправну діяльність членів дипломатичних або консульських місій».

Постає питання, а якщо злочин все ж був учинений дипломатичним представником чи дипломатом, хто ж має право притягнути його до кримінальної відповідальності чи все ж таки дипломат має абсолютний імунітет та його не можна покарати за вчинене діяння? Відповідь є однозначною: саме та держава, інтереси якої представляє дана особа у разі вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину на території країни, де вона була акредитована, може й повинна притягнути до кримінальної відповідальності [4, с. 138].

Так, перший секретар Посольства Російської Федерації в Канаді, пан К., 25 січня 2001 року внаслідок порушення правил безпеки дорожнього руху спричинив смерть двох жінок. У силу дипломатичного імунітету поліція не змогла провести тест на вміст алкоголю в крові К., хоча сумнівів щодо нетверезого стану особи не було. Через кілька днів його було відкликано і звільнено з дипломатичної служби. Генпрокуратура РФ порушила кримінальну справу одразу після подання канадської сторони, у результаті розгляду якої московським судом посла К. було визнано винним і засуджено до чотирьох років позбавлення волі з відбуванням покарання в колонії поселенні. Що стосується відшкодування матеріальної та моральної шкоди, то канадський уряд погодився виплатити суму в 2 млн. дол. родичам загиблих, щоб в подальшому отримати відшкодування від Росії.

Іноді бувають випадки позбавлення державою дипломатичного імунітету свого дипломата у разі вчинення ним злочину, що знову є підтвердженням не повної абсолютності та недоторканності імунітету [5, с. 426]. Підставою таких радикальних методів стала вражаюча статистика, яка повною мірою продемонструвала безкарність та всюдозволеність цієї категорії осіб. Так, у 2004-му у Великій Британії був опублікований список злочинів, скоєних на території країни особами, захищеними дипломатичним

імунітетом. Лише за п'ять років представники посольств вчинили у Сполученому Королівстві 122 злочини. У цьому списку було вбивство, вчинене громадянином Колумбії, пограбування здійснене ангольцем, зґвалтування дитини марокканцем і т. ін. Як не дивно, але посли з передових країн світу також потрапили до списку. Співробітники посольств Франції та Німеччини влаштовували бійки, а дипломати Німеччини додатково сприяли нелегальній імміграції на Британські острови, продаючи підроблені документи.

У Конвенції 1961 р. чітко встановлений обов'язок осіб, що наділені привілеями та імунітетами, поважати закони і постанови держави перебування: «без шкоди для їх привілеїв та імунітетів усі особи, які користуються такими привілеями та імунітетами, зобов'язані поважати закони і постанови держави перебування» (п. 1 ст. 41). За державою перебування зберігається право обмежувально застосовувати будь-яке з положень Конвенції 1961 р., включаючи статті про дипломатичні імунітети, «через обмежувальне застосування цього положення до її представництва в акредитуючій державі» (п. 2 а) ст. 47) [6]. Звичайно, що у Конвенції 1961 р. йдеться про такі обмеження, які стосуються лише обсягу імунітетів, а не самого факту їх надання. Досліджена ст. 47 не передбачає права держави перебування повністю не надавати передбачені Конвенцією 1961 р. імунітети.

Висновок. Тож, знайшовши докладні та задовольняючі відповіді на вище поставлені запитання, хочу, використовуючи влучний вислів талановитого науковця Г. Ніколсона, зробити наступний висновок: «Хоча професійний дипломат рідко буває винним у тому, що я називаю інтелектуальною неточністю, схильність до того, що я іменую етичною неточністю, постійна й велика». Я переконана, що імунітет від юрисдикції не надає жодного права особі, що ним користується, на здійснення злочинних та інших неправомірних дій.

Література

1. Левин Д.Б. Дипломатический иммунитет / Д.Б. Левин. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1949. – 119 с.
2. Блищенко И.П., Дурденевский В.Н. Дипломатическое и консульское право / И.П. Блищенко, В.Н. Дурденевский. – М.: Изд-во ИМО, 1962.- 45 с.
3. Сандровский К.К. Право внешних сношений / К.К. Сандровский. – К.: Высшая школа, 1986. – 267 с.
4. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основні галузі, Київ, "Либідь", 2004. – 138 с.
5. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право, Київ, "Юрінком Інтер", 2000. – 426 с.
6. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048

References

1. Levin D. B. Diplomatic immunity / D. B. Levin - M .; L.: Publishing House of the USSR Academy of Sciences, 1949. – 119 с.
2. Blishchenko IP, Durdenevsky VN Diplomatic and consular law / IP Blishchenko, VN Durdenevsky - M .: Izo-IMO, 1962.-45 с.
3. Sandrovsky K.K. Right of external relations / KK Sandrovsky - K .: High school, 1986. – 267 с.
4. Butkevich VG, Mytsyk VV, Zadorozhny O.V. International law. Main branches, Kyiv, "Lybid", 2004. – 138 с.
5. Dmitriev AI, Muravev VI International Public Law, Kyiv, Yurinkom Inter, 2000. – 426 с.
6. Vienna Convention on Diplomatic Relations. [Electronic resource]. - Mode of access: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048